

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā

2026. gada 23. janvārī

Nr. 20

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājai
Daigai Mieriņai

Ļoti cienījamā Mieriņas kundze!

Saeima 2026. gada 15. janvārī pieņēma likumu “Grozījumi Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā” (*likumprojekta Nr. 1019/Lp14*) (turpmāk – Likums).

Likuma 5. pants citstarp paredz papildināt Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4. pantu ar jaunu kriminālprocesā nodarītā kaitējuma atlīdzinājuma tiesisko regulējumu, nosakot, ka aizskartajam mantas īpašniekam kriminālprocesā nepamatotas rīcības dēļ nodarītā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats ir spēkā stājies nolēmums par šīs personas īpašumā vai valdījumā esošas mantas aresta atcelšanu.

Latvijas Republikas Satversmes 71. pantā noteiktajā termiņā esmu saņēmis tieslietu ministres, ģenerālprokurora un divu Saeimas deputātu vēstules ar lūgumiem nodot Likumu Saeimai otrreizējai caurlūkošanai. Tāpat esmu saņēmis atsevišķus lūgumus Likumu izsludināt.

Iepazīstoties ar Likuma tekstu, tā sagatavošanas materiāliem un Likuma otrreizējās caurlūkošanas lūgumu izskatīšanai veltītajā sanāksmē paustajiem viedokļiem, ir atzinīgi vērtējama likumdevēja izšķiršanās Likumā nepārprotami paredzēt aizskartā mantas īpašnieka tiesības saņemt atlīdzinājumu par kriminālprocesā nodarīto kaitējumu saprātīgā termiņā. Tādējādi regulējums ir vērsts uz Latvijas Republikas Satversmē paredzēto tiesību saņemt atlīdzinājumu par kaitējumu efektīvu īstenošanu. Tāpat likumdevējs galīgajā lasījumā pieņemtajā Likuma redakcijā ir pamatoti precizējis jaunās tiesību normas subjektu, izslēdzot bažas, ka šī norma varētu tikt attiecināta uz personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību.

Pēc būtības nepastāv strīds par to, ka ir nepieciešams aizsargāt aizskarto mantas īpašnieku, ja tam kriminālprocesā ir nodarīts kaitējums. Vienlaikus strīds pastāv par to, kas veido kaitējuma atlīdzinājuma tiesisko pamatu. Proti, kurā brīdī aizskartajam mantas īpašniekam rodas tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu – kad ir spēkā stājies nolēmums par šīs personas īpašumā vai valdījumā esošas mantas aresta atcelšanu vai kad ir spēkā stājies galīgais nolēmums kriminālprocesā, kurā šīs privātpersonas mantai bija piemērots arests. Likumā šobrīd iekļautais regulējums tieši nostiprina kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu saprātīgā termiņā, taču vienlaikus tas arī rada jaunas tiesiski nenoteiktas situācijas.

Pirmkārt, nepieciešams skaidrs tiesiskais regulējums, kas ne tikai nodrošina aizskartā mantas īpašnieka tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu saprātīgā termiņā, bet arī pēc iespējas izslēdz gadījumus, kad kaitējuma atlīdzība tiek izmaksāta par aresta atcelšanu tādai mantai, kas kriminālprocesā vēlāk tiek atzīta par noziedzīgi iegūtu. Šobrīd ar Likumu piedāvātais regulējums minēto nenodrošina.

Otrkārt, ja aizskartajam mantas īpašniekam nodarītā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats ir spēkā stājies nolēmums par šīs personas īpašumā vai valdījumā esošas mantas aresta atcelšanu pirms galīgā krimināltiesisko attiecību noregulējuma, nepieciešams skaidrs un precīzs tiesiskais mehānisms, kādā iespējams atgūt izmaksāto kaitējuma atlīdzību, ja šī manta vēlāk kriminālprocesā tomēr tiek atzīta par noziedzīgi iegūtu. Turklāt tiesību normai, kas aizsargā aizskartā mantas īpašnieka tiesības uz atlīdzinājumu, ir jābūt pietiekami skaidrai, lai novērstu šaubas par tās interpretāciju tādējādi, ka valsts šādā gadījumā tomēr nevarētu atgūt izmaksāto kaitējuma atlīdzību.

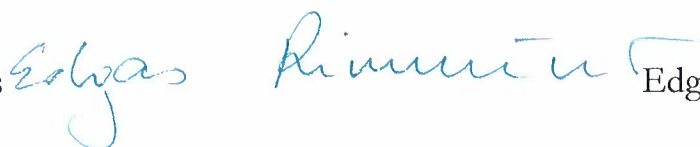
Treškārt, nepieciešams pārliecināties, vai citos likumos aizskartajam mantas īpašniekam paredzētās tiesības ir pietiekamas, lai minētā persona spētu pienācīgi aizsargāt savas tiesības, tostarp jānodrošina, ka aizskartajam mantas īpašniekam kriminālprocesā ir iespējams saņemt savu tiesību aizsardzībai nepieciešamo informāciju.

Likumdevējam, vispusīgi aizsargājot sabiedrības interesi kopumā uz taisnīgu krimināltiesisko attiecību noregulējumu, ir jārod arī līdzsvars starp [1] Latvijas Republikas Satversmē paredzētajām individuālajām tiesībām saņemt saprātīgā termiņā atlīdzinājumu par kaitējumu un [2] nepieciešamību izveidot taisnīgu un vispārpiemērojamu risinājumu. Šāds risinājums, piemēram, varētu paredzēt, ka vispārīgi aizskartais mantas īpašnieks kaitējuma atlīdzinājumu var pieprasīt pēc galīgā nolēmuma spēkā stāšanās kriminālprocesā, taču šo kaitējumu varētu atlīdzināt arī uzreiz pēc mantas aresta atcelšanas, ja procesa virzītājs ir guvis pārliecību, ka manta, kurai ir bijis uzlikts arests, nav noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu.

Nemot vērā šajā rakstā izteiktos apsvērumus un atbalstot nepieciešamību likuma līmenī paredzēt pienācīgu aizskartās mantas īpašnieka tiesību aizsardzību, aicinu Saeimu vēlreiz izvērtēt 2026. gada 15. janvārī pieņemto likumu "Grozījumi Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā" un pilnveidot aizskartā mantas īpašnieka tiesību aizsardzības risinājumu.

Pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 71. pantu, prasu likuma “Grozījumi Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumā” (*likumprojekta Nr. 1019/Lp14*) otrreizēju caurlūkošanu.

Cieņā

Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs